

Chtěli jste v Evropě zrušit historii, ale nejde to

NETVRDÍM, ŽE DOJDE K VÁLCE, ALE TAKY NENÍ DŮVOD TVRDIT, ŽE VÁLKA V EVROPĚ NENÍ MOŽNÁ, ŘÍKÁ ANALYTIK A AUTOR BESTSELLERŮ GEORGE FRIEDMAN

DANIEL KAISER

Kniha *Ohrožená Evropa – Rodící se krize* od Američana George Friedmana (viz recenze v minulém čísle *Týdeníku Echo*) vyznívá pro Evropany neradostně. Je plná národů a národností, které se v dějinách často srážely. Integrace Evropy posledního půl století byla pokusem velmi krvavou minulost Evropy překrýt, ale v první vážné zkoušce, již musela Unie čelit, se ukázalo, že změny v mentalitě zůstaly jen na povrchu, nebo vůbec nebyly uskutečnitelné. Přetrvávala řada třecích ploch, pohraničních pásem, které nadále symbolizují historicky často oprávněnou nedůvěru. Pravděpodobnost, že se na starý kontinent vrátí ne-li války, pak v mnohem větší míře konflikt, je podle autora, který přijel do Prahy na pozvání institutu CEVRO, nezanedbatelná.

Proč jste napsal tak pesimistickou knihu?

To není pesimismus, podíval jsem se na vyhlídky Evropy realisticky. Nejdůležitější charakteristika Evropy zní takto: Je to druhý nejmenší kontinent světa, ale skládá se z 52 států, z nichž 28 je členy EU. Vesměs jste malé národy s jasně vyhraněnou, odlišnou kulturou a jazykem, odlišnou historií. Jako národy máte na sebe navzájem špatné vzpomínky. Evropské národy si chtějí uchovat koncept národní suverenity, přitom vytvořily strukturu, která selhává a nedokáže dělat svou práci. Co zbývá? Národy, národní státy. Přitom národní státy mají v Evropě tendenci se zmenšovat. Slovinci se oddělili od Čechů, dnes chce Katalánsko pryč od Španělska a podobně. Fragmentace, odcizení, rivalita – normálně takové věci vedou k válce. Nemám žádný důvod tvrdit, že k válce dojde, ale taky nemám žádný důvod tvrdit, že válka v Evropě není možná. V historii Evropy není nic, co by mi takové prohlášení potvrzovalo. Spíš bych řekl, že EU byla výron fantazie a že se Evropa vrací ke svým přirozeným podmínkám.

Kdy ta fantazie definitivně převážila nad realismem?

V roce 1991 se udály dvě věci: Maastrichtská smlouva a rozpad Sovětského svazu. V obou případech politici v Evropě uvěřili, že teď se všechno změnilo: Maastrichtem vnitřní uspořádání Evropy, rozpadem SSSR že zmizela geopolitická hrozba z Východu. A po roce 2008 se předpoklady v obou bodech ukázaly jako nesprávné. Neschopnost EU zvládnout krizi, její fragmentace, a na druhé straně znovuobjevení se Ruska. Rusko se začalo

znovuvynořovat už dřív, v letech 2001 a 2002, ale byla to teprve krize na Ukrajině, která Rusko přiměla skutečně zareagovat. Protože Ukrajina je pro Rusy velmi důležitá, je to pro ně nárazníková zóna. Vytvořily se dva různé problémy. V pásu zemí od Polska k Rumunsku nové obavy z Ruska, zatímco zbytek Evropy se topil ve finanční krizi. Ptal jsem se španělského diplomata, jaké je stanovisko Madridu k Ukrajině, odpověděl mi: Nás to nezajímá. Dění na Ukrajině obratem přispělo k ještě další fragmentaci EU na země, které se obávaly, a na ty, které se neobávaly Ruska. Němci nechtěli novou studenou válku s Ruskem, protože si mimo jiné dělali starosti o trhy. Evropa jako celek je pořád ještě extrémně bohaté místo, žije tu velmi kvalifikovaná pracovní síla, Neúspěch EU ještě neznamená neúspěch Evropy. Nicméně nesmíme ztrácet ze zřetele, že po několika tisíciletí byla dějištěm válek. Důvěra Evropanů, že se jim podařilo války zrušit, je mimořádně extrémní názor.

A není díky druhé světové válce prostě v Evropě nepravděpodobné, že by s takhle drsnou vzpomínkou lidé ještě někdy válku riskovali?

Vy v Evropě máte představu, že EU vznikla na troskách Evropy z druhé světové války. Ale není to pravda. EU je produkt studené války. Mezi lety 1914 a 1945 zahynulo v Evropě z politických důvodů zhruba sto milionů lidí. Po druhé světové válce to ale nebyli Evropané, kdo tlačil na integraci Evropy, byli to Američani. Kvůli Sovětům. Evropané si navzájem nedůvěřovali, Brity ani nemusím zmiňovat, ale přece i Francouzi váhali. Změna přišla teprve s de Gaullem, když si uvědomil, že spojením s Německem by snad šlo vytvořit sílu, která bude schopna postavit se naroveň Americe. Tohle byl skutečný začátek evropské integrace. Jistě, postupně se z evropské integrace stal hnací princip, ale to nemění nic na původní motivaci. EU v podstatě fungovala krásně až do roku 2008, kdy poprvé čelila krizi a nebyla schopna ji zvládnout. A nezvládla ji proto, že Němci nechtěli pomoci Řecku.

Už před rokem 2008 bylo dost euroskeptiků, hlasů, které narušovaly oficiální idylu.

Jistě, ale teprve po krizi se Evropa roztrhla na kusy. V jižní části eurozóny je dnes normální nezaměstnanost hodně přes dvacet procent, to jsou větší čísla, než jsme v Americe zažili za hospodářské krize ve 30. letech.